थमदिने प्रयोक्तव्यास्तयो मन्त्रा आद्यन्तयोः स्वाहाकारयुक्ताः। तेषामयमर्थः। अधीयते उत्पाद्यते जगदनेनेति आधिः प्रजापतिः, स एव सर्व्वदा मनुष्यैर्ध्यायमानः आधीत इत्युच्यते। स एव सर्व्वजगन्मननान्मन इत्यप्युच्यते, प्रजानां पालनात् प्रजापतिरित्यपि। तत्रैकैकस्मिन् मन्त्रे प्रथमस्वाहाकारो हविःस्वीकारार्थः, द्वितीयः प्रदानार्थः। आधिं जगत्स्रष्टारं प्रजापतिमुद्दिश्य 'स्वाहा' यद्धविः स्वीकृतं, तदेतत् 'आधीताय' प्राणिभिः सर्व्वत्र ध्याताय प्रजापतये, स्वाऽऽहुतमस्त्वित्याद्यमन्त्रस्यार्थः। 'आधीतं' सर्व्वैर्ध्यातं प्रजापतिं, उद्दिश्य यत् स्वीकृतं, तत् 'मनसे' मननशीलाय प्रजापतये, स्वाऽऽहुतमस्त्विति द्वितीयमन्त्रस्यार्थः। यच्च मननशीलाय स्वीकृतं, तत् प्रजानां पालकाय स्वाऽऽहुतमिति तृतीयमन्त्रार्थः। एतैस्त्रिभिः प्रथमदिने जुहुयात्। अकारान्तः कशब्दः प्रजापतिवाची तस्मै 'काय', स्वाऽऽहुतमस्तु। मकारान्तः किंशब्दः सर्व्वनामत्वात् सर्व्वात्मकं प्रजापतिमाचष्टे। 'कस्मै' तादृशाय प्रजापतये, स्वाऽऽहुतमिदमस्तु। अव्यक्तरूपत्वेन प्रश्नवाचिना कतमशब्देनापि स एवोच्यते। 'कतमस्मै' तादृशाय प्रजापतये, स्वाऽऽहुतमिदमस्तु। एतैस्त्रिभिर्मन्त्रैर्द्वितीयदिने जुहुयात्। मुख्ययोराद्ययोर्दिनयोर्भवे होमकर्म्मणी 'मुख्ये', ते च 'प्राजापत्ये' प्रजापतिदेवताके, 'भवतः'। तथा सति प्रजापतिमेव मुखं प्रथमं कृत्वा तन्मुखाभिः सर्व्वाभिर्देवताभिः 'एनं' अश्वं, 'उद्यच्छते' अनुष्ठानं करोति॥

(२) तृतीयदिनगतानां मन्त्राणां तात्पर्य्यं दर्शयति। "अ-